

„Gyvenimo kokybės kaimo vietovėse ir kaimo ekonomikos įvairinimo“ kryptis padės spręsti kaimo socialines problemas

Lietuvos kaimo plėtros 2007 – 2013 m. programos (KPP) projekto 3 kryptis – „Gyvenimo kokybė kaimo vietovėse ir kaimo ekonomikos įvairinimas“. Jai numatyta skirti 18,6 proc. visų KPP lėšų.

3 krypties pagrindinis tikslas – gerinti gyvenimo kokybę ir didinti gyventojų užimtumą kaimo gyvenamosiose vietovėse.

Pagrindiniai 3 krypties uždaviniai: alternatyvių pajamų šaltinių ir darbo vietų kūrimas kaime bei fizinės ir socialinės kaimo infrastruktūros gerinimas.

3 krypties tikslas įgyvendinamas pagal šias priemones: perėjimas prie ne žemės ūkio veiklos; parama verslo kūrimui ir plėtrai (mikroįmonės); kaimo turizmo veiklos skatinimas; kaimo atnaujinimas ir plėtra (Leader metodas).

Pagrindiniai prioritetai pagal 3 krypties priemones skiriami: užimtumo didinimui ir naujų veiklų kaime kūrimui, kultūriniam paveldui saugoti, steigiant tradicinių amatų centrus bei plėtojant kaimo turizmą, viešosios infrastruktūros kaime gerinimui, bendruomeniškumui kaime skatinti.

Paramos gavėjais gali būti ūkininkai arba mikroįmonės. Gali būti finansuojama iki 50 proc. projekto išlaidų. Maksimali parama projektui 200 tūkst. EUR.

3 krypties priemonės

1 priemonė – „Perėjimas prie ne žemės ūkio veiklos“ (skirta 81 mln. EUR).

Pastebėta, kad Lietuvos kaimo vietovėse žemės ūkio kaip pagrindinės kaimo gyventojų ekonominės veiklos reikšmė mažėja. Kaimo gyventojų užimtumas žemės ūkyje, medžioklėje ir miškininkystėje 2001–2005 m. sumažėjo 9 proc. (2005 metais sudarė 42 proc.). Daugiau nei pusė (58 proc.) užimtų kaimo gyventojų dirbo ne žemės ūkio sektoriuje. 2006 m. apdirbamojoje gamyboje dirbo 55,9 tūkst. arba 13,23 proc. užimtų kaimo gyventojų, prekybos, transporto priemonių ir namų ūkio reikmenų taisymu užsiėmė 10,27 proc., statyboje dirbo 6,58 proc. užimtų kaimo gyventojų. Nacionalinėje kaimo plėtros 2007–2013 metų strategijoje numatoma, kad iki 2013 metų kaimo gyventojų užimtumas ne žemės ūkio veikloje sieks 70 proc. Vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis žemės ūkyje, medžioklėje ir miškininkystėje 2001–2005 metų laikotarpiu padidėjo 27,8 proc. (2005 metais siekė 393 EUR), tačiau šis rodiklis 24 proc. mažesnis negu vidutinis darbo užmokestis šalyje. Siekiant padidinti kaimo gyventojų pajamas, sumažinti gyvenimo lygio atotrūkį tarp miesto ir kaimo, būtina spartinti alternatyvių žemės ūkiui veiklų plėtrą kaime. Augant kaimo gyventojų užimtumui ir pajamoms iš ne žemės ūkio veiklos, didės ir įvairesnės kokybiškos produkcijos poreikis.

Šios priemonės tikslas – didinti užimtumą kaimo vietovėse remiant žemės ūkio veiklos įvairinimą, paslaugų ir ne žemės ūkio veiklos sektorių plėtrą.

Priemonė „Perėjimas prie ne žemės ūkio veiklos“ skirta ekonominės veiklos kaime įvairinimui, kaimo gyventojų užimtumo didinimui, žemės ūkio veikla užsiimančių asmenų skatinimui persiorientuoti iš į ne žemės ūkio veiklas ar susikurti papildomų pajamų šaltinį. Ši priemonė prisideda prie socialinės ir ekonominės miesto ir kaimo vietovių sanglaudos.

Šia priemone remiama alternatyvi žemės ūkiui veikla, ne žemės ūkio veikla, amatų plėtra (pelno projektai). Pagal šią priemonę projektas turi būti įgyvendinamas kaimo vietovėje, o pareiškėjas turi turėti reikiamą kvalifikaciją arba įsipareigoti išklaudyti mokymo programą iki sutarties pasirašymo. Būtina verslo plane įrodyti, kad ūkio subjektas atitinka ekonominio gyvybingumo kriterijų, svarbu užsiimti žemės ūkio veikla ne trumpiau kaip 2 m. iki paraiškos pateikimo. Pajamos iš žemės ūkio veiklos turi sudaryti ne mažiau kaip 50 proc. visų pajamų. Paramos gavėjas (ūkininkas) turi turėti verslo liudijimą arba individualios veiklos pažymėjimą. Pareiškėjas (mikroįmonė) turi būti registruota ir veikianti kaimo vietovėje.

Finansuojama iki 50 proc. projekto išlaidų. Maksimali parama projektui – 200 tūkst. EUR.

2 priemonė – „Parama verslo kūrimui ir plėtrai“ (skirta 108 mln. EUR).

Europos Sąjungos (ES), kaip ir kituose pasaulio regionuose, didelis dėmesys skiriamas smulkaus ir vidutinio verslo plėtrai. Lietuvos ūkio plėtros iki 2015 metų ilgalaikėje strategijoje taip pat nurodyta, kad smulkaus ir vidutinio verslo plėtotė Lietuvoje turėtų tapti viena iš prioritetinių ekonominės politikos krypčių. Mikroįmonių plėtra gali sudaryti galimybę įvairinti ekonominę veiklą kaime, didinti gyventojų pajamas ir užimtumą. Lietuvos žemės ūkio sektoriuje dirba apie pusė kaimo gyventojų. Lietuvoje susiduriama su socialine problema: mažėjant užimtų žemės ūkyje gyventojų skaičiui, vis dar nėra sukurta pakankamai galimybių surasti darbą iš žemės ūkio sektoriaus pasitraukiantiems darbuotojams. Nepakankama kaimo ekonominės veiklos sferų plėtra ir lėtas naujų darbo vietų kūrimas lemia lėtai didėjantį žmonių užimtumą kaime, lėtai mažėjantį atotrūkį tarp miesto ir kaimo gyventojų pragyvenimo lygio.

2005 m. duomenimis kaime veikė 8 tūkst. smulkaus ir vidutinio verslo (SVV) įmonių. Lietuvoje 1000 kaimo gyventojų tenka 7 SVV įmonės (senosiose ES narėse šis rodiklis siekia 24 SVV 1000 kaimo gyventojų). 20,6 proc. kaime veikiančių SVV įmonių užsiima paslaugomis, 20,3 proc. – pramone, 39 proc. – prekyba, 15 proc. – žemės ūkiu, medžioklės ir miškininkystės veikla.

Nacionalinėje kaimo plėtros 2007–2013 metų strategijoje numatoma, kad iki 2013 m. kaime galėtų veikti apie 10000 SVV įmonių, per 2007–2013 m. susikurtų 2000 naujų SVV įmonių, iš kurių 70 proc., t. y. 1400 būtų mikroįmonės.

Priemonės tikslas – remti mikroįmonių kūrimąsi ir plėtrą skatinant ne žemės ūkio veiklas, sukuriančias naujas darbo vietas ir veiklas bei papildomų pajamų šaltinius kaime.

Priemonė „Parama verslo kūrimui ir plėtrai“ yra investicinio pobūdžio. Ji skirta smulkiojo verslo kaime ne žemės ūkio sektoriuje iniciatyvų skatinimui, užimtumo didinimui, ekonominės veiklos įvairinimui kaime.

Parama teikiama šioms veikloms: alternatyvi žemės ūkiui ir ne žemės ūkio veikla; paslaugos žemės ūkiui, amatų plėtra, amatų centrų įkūrimas ir plėtra (pelno projektai); žemės ūkio produktų perdirbimas ir paruošimas realizacijai iš supirktų (ne savo ūkyje užaugintų / pagamintų produktų).

Finansuojama iki 50 proc. Maksimali parama projektui 200 tūkst. EUR

3 priemonė – „Kaimo turizmo veiklos skatinimas“ (skirta 87 mln. EUR)

Lietuvos ir užsienio turistų poreikis poilsiauti kaimo turizmo sodybose didėja, tačiau kaimo turizmo paslaugų pasiūla, kokybė ir įvairovė nėra pakankama. Miškingi plotai, švarus oras ir vanduo bei kiti gamtiniai ištekliai sudaro palankias sąlygas kaimo turizmui ir laisvalaikio paslaugoms plėtoti. Kaimo turizmas yra augantis ekonominės veiklos sektorius, sudarantis galimybę įvairinti ekonominę veiklą užsiimantiems žemės ūkiu asmenims, susikurti papildomą pajamų šaltinį, didinti kaimo gyventojų užimtumą bei jų verslumą.

Priemonės „Kaimo turizmo veiklos skatinimas“ tikslas – plėtoti kaimo turizmą, didinantį gyventojų užimtumą, papildomų pajamų šaltinį kaimo vietovėse bei remti stovyklaviečių kaime įkūrimą, skatinantį rekreacinių vietovių kaime infrastruktūros plėtrą.

2007–2013 m. laikotarpiu teikiant paramą didelį dėmesį numatoma skirti kaimo turizmo paslaugų kokybės ir šių paslaugų įvairovės didinimui. Didinant kaimo turizmo paslaugų įvairovę skatinama jungti tradicines žemės ūkio veiklos rūšis su paslaugomis turistams, pvz., ūkyje pagamintų šviežių ir sveikų maisto produktų tiekimas poilsiautojams, laisvalaikio paslaugos (vandens sportas, jodinėjimas arkliais, įvadinis kursas į tradicinę žemdirbystę ir t. t.), taip kaimo gyventojai galėtų užsitikrinti ilgalaikį darbą ir papildomas pajamas. Atsižvelgiant į išaugusį poilsio kaime populiarumą ir siekiant rekreacinių paslaugų kaime įvairovės, parama taip pat teikiama trumpalaikio poilsio ir (ar) nakvynės vietų kaime, t.y. stovyklaviečių, kaime kūrimui.

Siekiant, kad priemonė prisidėtų ir prie kultūros paveldo puoselėjimo skatinamas lietuviškų (etnografinių) tradicijų laikymasis kuriant naują kaimo turizmo sodybą. Taip pat skatinamas amatų kiemelių kaimo turizmo sodyboje kūrimas.

Parama teikiama šioms veikloms: kaimo turizmo veiklos skatinimui bei stovyklaviečių kaime įkūrimui ir plėtrai.

Finansuojama iki 50 proc. projekto išlaidų. Maksimali parama projektui – 200 tūkst. EUR. Pareiškėjas teikdamas paraišką gali teikti kreiptis paramos pagal abi priemonės veiklos sritis. Maksimali paramos suma bendram projektui – 200 tūkst. EUR

4 priemonė – „Kaimų atnaujinimas ir plėtra“ (priemonė įgyvendinama LEADER metodu, jai skirta 74 mln. Lt)

Daugelis Lietuvos kaimų, keičiantis nuosavybės santykiams, žmonių veiklos pobūdžiui, kaimo žmonių gyvenimo būdui yra praradę savo patrauklumą. Kaimo gyventojų netenkina dabartinė gyvenamoji aplinka. Nepakankama kaimo ekonominės veiklos sferų plėtra ir lėtas naujų darbo vietų kūrimas kaimo vietovėse lemia mažėjantį žmonių užimtumą kaime. Pastebimai didėjantis gyvenimo kokybės atotrūkis tarp miesto ir kaimo vietovių, gerokai žemesnis kaimo gyventojų pragyvenimo lygis skatina jų išvykimą į didesnius miestus ar migraciją į užsienį. Siekiant ne tik išlaikyti esamus kaimo gyventojus, bet ir pritraukti naujus ir taip užtikrinti kaimų vystymąsi, būtina gerinti viešąją kaimo vietovių infrastruktūrą. Kaimų atnaujinimas tampa viena iš svarbiausių kaimo plėtros politikos priemonių kaimo aplinkos patrauklumui atkurti, kaimo gyventojų gyvenimo kokybei gerinti.

Priemonės „Kaimų atnaujinimas ir plėtra“ tikslas – kurti patrauklią aplinką gyventi ir dirbti kaimo gyvenamosiose vietovėse.

Kaimo gyvenimo kokybę kaimo vietovėse gerinančios priemonės yra kaimo atnaujinimas ir plėtra, kaimo paveldo išsaugojimas ir modernizavimas. Parama skiriama sąmoningumo aplinkosaugos klausimais ugdymo priemonėms ir investicijoms, susijusioms su gamtos paveldo išlaikymu, atkūrimu ir atnaujinimu bei vertingų gamtos objektų vystymui, taip pat studijoms ir investicijoms, skirtoms kultūros paveldui (kaimų ir kaimo kraštovaizdžio kultūros ypatumams išlaikyti, atkurti ir modernizuoti). „Kaimų atnaujinimo ir plėtros“ priemonė skatina gerinti gyvenimo kokybę kaimo gyvenamose vietovėse, ekonominės veiklos gyvybingumą, turistų pritraukimą. Ši priemonė svarbi kaimo identitetui išsaugoti ir migracijai mažinti. Priemonė yra investicinio pobūdžio.

Tinkamos finansuoti išlaidos: išlaidos kaimo estetiniam gerbūviui kelti (pvz.: fasadų dažymas, stogų perdengimas); viešosios infrastruktūros gerinimas (įskaitant ir drenažo sistemų statybos darbus); pastatų atnaujinimas ir pritaikymas visuomenės poreikiams; tradicinių amatų centrų įkūrimas ir plėtra (nepelno projektai); kitos išlaidos, numatytos VVG strategijose.

Pelno projektams finansuojama iki 50 proc. Ne pelno projektams, finansuojama iki 90 proc. Tradicinių amatų centrų įkūrimo ir plėtros projektas finansuojamas iki 80 proc. tinkamų finansuoti nepelno projekto išlaidų.

Maksimali paramos suma projektui – iki 200 tūkst. EUR.